

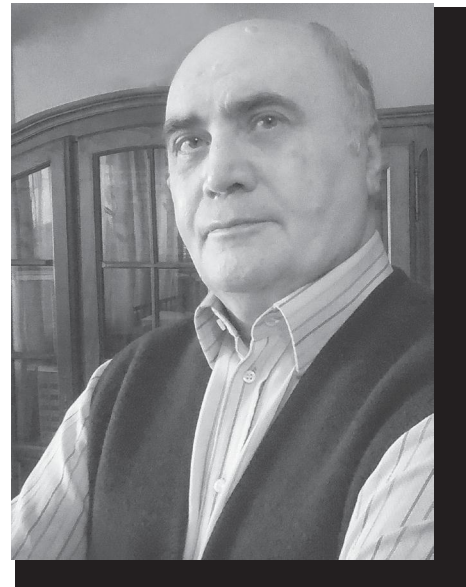
თეიმურაზ დოიაშვილი

„სადღერძელო იყოს მისი“
ანუ ომის წინ ღამე ლხინი ტფილისის სიანსლოვეს

გალაკტიონ ტაბიძის ლექსთა შორის „სადღერძელო იყოს მისი“ გამორჩეულად პოპულარულია, რასაც ხელი შეუწყო ტექსტის ანაკრეონტულმა შეფერილობამ და მსუბუქმა რიტმულ-მელოდიურმა წყობამ. მოხდა ისე, რომ დღემდე არავის უცდია, სანადიმო სიტუაციის მიღმა ნაწარმოების რეალური შინაარსი ამოეკითხა; გაერკვია, რა ვითარებაში, როდის და რა სულისკვეთებით დაიწერა ეს ლირიკული შედევრი.

„სადღერძელო იყოს მისი“, პოეტის თხზულებათა თორმეტტომეულის ცნობით, პირველად 1927 წელს, ე. წ. ზარნიშინ წიგნში გამოქვეყნდა, შემდგომ კი ავტორს იგი მუდმივად შეჭონდა თავის ყველა გამოცემაში:

სადღერძელო იყოს მისი,
ვინც ოცნებით იწოდა,
ვინც პოეტის მარადისი
აღტაცება იცოდა.
მოდიოდა ერთზე ასი, გზა
გვშენოდა დიდების,
ჩვენ დავცალოთ ყველამ თასი
ბედთან არ დარიდების.
სადღერძელო იყოს მისი,
ვინც შიშმა ვერ დაჰხარა.
ავდგეთ ფეხზე! ჩვენ თბილისი
ვადღერძელოთ ჭაღარა.
აქ სიცოცხლე და ხალისი
ვის სხვად არ ესვენება,
სადღერძელო იყოს მისი
და დიდებით ხსენება!

ტექსტის გაცნობის შემდეგ არაერთი კითხვა ჩნდება. ნათელი მხოლოდ ისაა, რომ ლირიკული სუბიექტი თამადის როლში წარმოგვიდგება, სადღერძელოებს წარმოთქვამს და თანამეინახეთ სუფრის რიტუალის აღსრულებისკენ მოუწოდებს („ავდგეთ ფეხზე“, „ვადღერძელოთ“, „დავცალოთ ყველამ თასი“).

ლექსის პირველივე სტროფი საკმაოდ ბუნდოვანია. გალაკტიონი აქ სადღეგრძელოს რიტორიკისთვის დამახასიათებელ პერიფრაზირების ხერხს იყენებს, მაგრამ მინიშნებანი გამოსახვის საგანზე იმდენად სუბიექტურია, რომ სიცხადის ნაცვლად გაურკვეველობა მოაქვს. ამის გამო ჭირს ამოცნობა, ვინაა ის, „ვინც ოცნებით იწოდა“ ან იქვე ნახსენები პოეტი.

მეორე სტროფი, ერთბაშად და მოულოდნელად, ქართველთა არსებობის ისტორიულ პარადიგმას შეგვახსენებს („მოდიოდა ერთზე ასი“), თანაც ისე, რომ მონადიმენი სამშობლოსთვის გადახდილი ომების თანამონაწილედ გრძნობენ თავს („გზა გვშვენოდა დიდების“). ამ ფონზე თამადა ბელისწერასთან, „ბელთან არდარიდების“ სადღეგრძელოს სვამს:

ჩვენ დავცალოთ ყველამ თასი
ბელთან არ დარიდების.

„ჩვენ“ ლხინის მონაწილენი არიან, თანამედროვენი, რომელთაც გარდასული დიდებაც ახსოვთ და, როგორც ჩანს, არც აწმყოს წინაშე პასუხისმგებლობა აკლიათ.

მეტი სიცხადე და კონკრეტულობაა შესაძლებელი სტროფში, სადაც პერიფრაზირება გრძელდება („ვინც შიშმა ვერ დაჰხარა“), მაგრამ დღეგრძელობის ობიექტი იქვე სახელდება კიდევ:

ავღეთ ფეხზე! ჩვენ თბილისი
ვადღეგრძელოთ ჭალარა.

ამ სამხერდიან ზოგი რამ პირველ სტროფში უფრო გასაგები ხდება: თამადა, თურმე, „მოცნებე“ დედაქალაქს ადღეგრძელებს და მასთან ერთად შემოქმედებითი ექსტაზით („მარადისი აღტაცებით“) შეპყრობილ მის პოეტს ახსენებს. თბილისის სახე ლექსში ორი ასპექტით იკვეთება: მოცნებე თბილისი, როგორც პოეტების ქალაქი – „პოეტების სამეფო“ და თბილისი, როგორც ბელისწერის წინაშე აღმართული ციტადელი, ბევრჯერ იავარქმნილი, მაგრამ ფერფლიდან აღმდგარი „ქალაქი-ფენიქსი“.

სუბიექტურ პერიფრაზირებას ლექსის ფინალში, მართალია, ისევ ბუნდოვანება შემოაქვს, მაგრამ იმას მაინც ვხვდებით, რომ ბოლო თასით თანამესუფრეთა სადღეგრძელო ისმება, იმათი, რომელთაგან ზოგს, ალბათ, სიცოცხლე უწერია, ზოგს – სიკვდილი და „დიდებით ხსენება“.

ტექსტის ბუნდოვანი შინაარსობრივი პლასტის წინასწარი მოსინჯვა, ცხადია, ყველაფერს არა, მაგრამ ერთს კი ნამდვილად ცხადყოფს: „სადღეგრძელო იყოს მისი“, მიუხედავად მონადიმეთა სილალისა და ლექსის რიტმულ-მელოდიური სიმსუბუქისა, არ არის სუფრული პატრიოტიზმის თემაზე შექმნილი ტექსტი – ყოველ სტრიქონს აქ ბრძოლის წინ დადებული ფიცის სიწმინდე და სიმტკიცე ახლავს.

ნაწარმოები რომ ომის თემას ეძღვნება, ამას რამდენიმე ირიბი ფაქტიც მოწმობს:

1943 წელს გალაკტიონმა კრებულისთვის „მამულო, სიცოცხლეო“ შექმნა ლექსის ახალი რედაქცია და იგი ღიად დააკავშირა სამამულო ომის, მტერთან ბრძოლის თემატიკასთან; გარდა ამისა, არსებობს ორი ავტოგრაფი (№632, №7757), რომლებშიც ნაცვლად სინტაგმისა ოცნებით იწოდა არის ომებით/ომებში იწოდა; დაბოლოს, პოეტის 1959 წლის „რჩეულს“ უძღვის ფოტოპირი უსათაურო ავტოგრაფისა, რომელიც გალაკტიონს გამომცემელთა თხოვნით რედაქციაშივე შეუსრულებია – იგი ძირითადი ტექსტის პირველი სტროფის განსხვავებულ ვარიანტს გვთავაზობს:

სადღეგრძელო იყოს მისი,
ვინც ომებში იწოდა,
ვინც ირაკლის მარადისი
აღტაცება იცოდა!

ამ ვერსიით ლექსში თავიდანვე მინიშნებულია, შემდეგ კი გაცხადებულიც, რომ ის, „ვინც ომებში იწოდა“, ვისაც პატარა კახის ხმლის ელვარება ახსოვს, ბევრისგადამტანი თბილისია. ამის გათვალისწინებით, ლირიკულ-ემოციური ერთიანობით შეკრული კომპოზიცია სანდო აზრობრივ საყრდენს იძენს, რაც ტექსტში სწორი ორიენტირებისა და, შესაბამისად, ნაწარმოების ობიექტური ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას ზრდის.

2005 წელს გამოვიდა გალაკტიონ ტაბიძის საარქივო გამოცემის XIII ტომი. აქ, 1921 წლის დღიურში, ჩვენთვის საინტერესო ლექსის განსხვავებული ვერსია აღმოჩნდა. მისი დასაწყისი (პირველი სტროფი) ზუსტად ემთხვევა 1959 წლის „რჩეულისთვის“ წამმდგარებული ავტოგრაფის შესაბამის სტროფს, რის შედეგადაც ირკვევა, რომ ომისა და ერეკლეს ხსენება ტექსტში გვიანი შეტანილი კი არაა, დიდი ხნით ადრე იყო დაფიქსირებული. ამ ვერსიაში უცვლელია მეორე სტროფიც, გარდა ერთი საყურადღებო დეტალისა: იქ, სადაც ძირითად ტექსტში არის „ბედთან არღარიდება“, დღიურის ვარიანტში „მტერთან არღარიდება“ იკითხება, ანუ ბედისწერის ნაცვლად „მტერია“ ნახსენები. გამოდის, რომ ლექსში თავდაპირველად ბედთან ბრძოლის ზოგადი პარადიგმა კი არ იყო აქცენტირებული, არამედ – რაღაც უფრო კონკრეტული მოვლენა თუ ვითარება.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ისაა, რომ დღიურის ვერსიაში არის ძირითადი ტექსტისთვის უცნობი ორი სტროფი, რომელთაც თამაძის მონოლოგში მეტი კონკრეტულობა და, მასთან ერთად, დრამატიზმი შეაქვთ:

ამგზნებელი ჟრუანტელი
ვის სისხლში არ ენთება,
ვისაც მისი დღევანდელი
სახე გაახსენდება.
თითქო კარი დარაზოდეს,
სურთ ტფილისის მიგნება.
არასოდეს, არასოდეს!
ის სხვისი არ იქნება.

ამ სტრიქონებს ისტორიულ-რეტროსპექტული განზომილებიდან („ვინც ირაკლის მარადისი / აღტაცება იცოდა“; „მოდიოდა ერთზე ასი“) აწყობი გადმოვყავართ. წინ წამოწეულია თანამედროვე ვითარება, „დღევანდელი სახე“ ტფილისისა, რომელსაც მტერი ემუქრება („სურთ ტფილისის მიგნება“), მონადიმენი კი მზად არიან, თუნდაც სიცოცხლის ფასად, არ დაუთმონ მომხდურს დედაქალაქი.

საანალიზო ტექსტთან, როგორც თემატიკით და ვერსიფიკაციით, ისე ქრონოლოგიურად, ძალიან ახლოსაა ლექსი „ეს მძინარე მთა და ველი“ (1921). აქაც მეზობლობა ბანაკია, სადღეგრძელოები ისმის და ომის მოლოდინის დაძაბული ატმოსფეროა:

მწუხარებავ, როგორც გველი,
ხშირად გულში გამიარ,
ეს მძინარე მთა და ველი
იყოს მრავალჟამიერ!
შენ, მეღვინე, ღვინო გვასვი,
თვალს ნუ მიეძინება,
ფიქრები გვაქვს ასჯერ ასი,
როგორც ღრუბლის დინება.

მესამე სტროფში ჩნდება სემანტიკურად უმნიშვნელოვანესი სიტყვა „შველა“, რომელიც ერთდროულად სასოწკაკეთის განცდასაც იტევს და „უჩვევი თუ ჩვეული“ სასწაულის იმედსაც – სიტუაციის მთელი დრამატიზმი ამ ერთ სიტყვაშია ჩაწეხილი:

ნუთუ არსით არის შველა,
უჩვევი თუ ჩვეული?
გადღეგრძელოთ ყველა, ყველა,
ამ სუფრაზე წვეული...

„ეს მძინარე მთა და ველი“ თითქოს ნადიმის ფინალია – გადამწყვეტი ბრძოლის წინ უკანასკნელი სადღეგრძელო-ლოცვა მამულისადმი.

ლექსის ავტოგრაფში (№407) უფრო მეტყველი სტრიქონებია ჩარჩენილი – საქართველოც

უშუალოდაა ნახსენები („საქართველოს მთა და ველი / იყოს მრავალჟამიერ“) და ცეცხლის, ბრძოლის მოახლოებაც („მაგრამ კმარა, იყოს ცეცხლი / იმიერ და ამიერ“)...

მოდით, შევაჯამოთ, რაც პირდაპირი თუ ირიბი გზით მოვიპოვეთ:

თბილისის მომხდურის თავდასხმა ემუქრება. ბრძოლის მომლოდინე მონადიმენი ომის წინ ქართველურად ილხენენ და, როგორც რაინდთა წესია, მამაცურად. მეტიც, არტისტული სილაღითა და სიმსუბუქით უსწორებენ თვალს სასიკვდილო საფრთხეს. სიტუაცია უკვე იმდენად ხელშესახებად და რეალურად გამოიყურება, რომ არ ჰგავს პოეტური წარმოსახვის ნაყოფს, გამონაგონს – გალაკტიონის სტრიქონებიდან თითქოს ჩვენი არცთუ შორეული ისტორია შემოგვცქერის...

* * *

ლექსის დაწერის თარიღად გალაკტიონი პირველ პუბლიკაციაში 1919 წელს მიუთითებს, 1954 წლის „რჩეულში“ კი – 1921 წელს. ბოლო თარიღს მხარს უჭერს ზემოხსენებული დღიური და ამ ლექსის რამდენიმე ავტოგრაფიც (№967; №960; №3408), რომლებშიც გალაკტიონის, როგორც პოეტების მეფის სადღეგრძელოცაა შეტანილი. პოეტების მეფედ გალაკტიონი 1921 წლის იანვრის ბოლოს აირჩიეს. მაშასადამე, ლექსი, უეჭველად, 1921 წლის პირველ თვეებშია დაწერილი.

1921 წლის იანვარ-თებერვალი... ტფილისის მისადგომები... მტრის შემოტევის მოლოდინი...

მინიშნებანი იმდენად ნათელია, რომ საძიებელი და გასარკვევი აღარაფერია –

„სადღეგრძელო იყოს მისი“ საქართველოს ახლო ისტორიის ყველაზე ტრაგიკულ ფაქტს უნდა ეხმაურებოდეს–

ბრძოლას თბილისთან და თბილისისთვის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის გადასარჩენად. ლირიკისა და ვარაუდების სფეროდან ისტორიულ სინამდვილეში გადავინაცვლოთ, ფაქტებს მივმართოთ: 1921 წლის 11 თებერვალს ე. წ. ლორეს აჯანყება დაწყო; 15 თებერვალს სერგო ორჯონიკიძემ „ცენტრიდან“ სტალინის დეპეშა მიიღო: „ახლავე შეუტეე, დასტურია, აიღე ქალაქი“; 18 თებერვალს წითელმა არმიამ იერიში მიიტანა თბილისის მისადგომებზე, მაგრამ სოღანლულთან, კოჯორსა და ტაბახმელასთან მოიგერიეს.

საქართველოს დამოუკიდებელი არსებობის უკანასკნელ, ისტორიულ დღეებში გალაკტიონ ტაბიძე ეროვნული გვარდიის შტაბის ორგანოს – ჟურნალ „სახალხო გვარდიელის“ პასუხისმგებელი მდივანი იყო, მაგრამ, ფაქტობრივად, რედაქტორის მოვალეობას ასრულებდა. ჟურნალის ბოლო, მეექვსე ნომერი 1921 წლის 20 თებერვალს გამოვიდა, 18-19 თებერვლის ბრძოლების კვალდაკვალ. სრულიად ბუნებრივია, რომ გვარდიელთა ყოველკვირეული ორგანო ოპერატიულად და გულმხურვალედ ეხმიანებოდა მიმდინარე მოვლენებს. აი, მე-6 ნომერში დასტამბული ფრაგმენტი მოწინავე წერილიდან:

„შურისძიებით აღვსილი წითელარმიელები ჩვენს ქვეყანას ცეცხლით და მახვილით დაესხენ თავს... ერთი კვირა გადის, რაც სისხლით იღებება სამშობლოს საზღვრები... ასეთ დროს არ უნდა იყოს არავის დაფიქრება, არავითარი შიში, არამედ უმაღლესი სიყვარული სამშობლოს დასახსნელ ომისადმი... ჩვენ ვიცით, ომი იქნება დაუნდობელი და საშინელი. აქ აღარ იქნება არავითარი დათმობა, არავითარი უკანდახევა, არავითარი რყევა, არამედ იქნება ბრძოლა და სიკვდილი თავისუფლებისთვის“.

ამოვიწეროთ მსხვილი შრიფტით აწყობილი რამდენიმე მოწოდებაც:

სამშობლოსათვის თავგანწირულო ჯარისკაცებო! თქვენი მამაცობით იჭედება ჩვენი ქვეყნის მყუდროება, ხალხის მომავალი, სამშობლოს გამარჯვება.

დიდება ბრძოლის ველზე დახოცილ ჯარისკაცებს, სახალხო გვარდიელებს! ნეტარება მათ, ვისაც წილად ხვდათ ისტორიულ ომში ღირსეული სიკვდილი... უკვდავი ხსოვნა ომში დაღუპულ მებრძოლთ! საქართველო საუკუნო დიდების მარაგანდებით შემოსავს მამულისათვის ბრძოლაში დაღუპულთა სახელებს...

როგორ ჰგავს, როგორ ენათესავება გალაკტიონის ლექსს და მგზნებარე სადღეგრძელოებს მოწინავე წერილისა და მოწოდებათა პატრიოტული სულისკვეთება, თვით ფრაზები და გამოთქმებიც კი...

უფრო მნიშვნელოვანი რამ წინ გველოდება: ჟურნალის ამავე ნომერში, მეექვსე გვერდზე ხელმოწერის გარეშე დაბეჭდილია პოეტური ტექსტი, რომლის სათაურია „ტფილისთან“. თითქმის ასი წლის შემდეგ გთავაზობთ „სახალხო გვარდიელის“ ფურცლებში ჩაკარგულ თუ საგანგებოდ მივიწყებულ ამ ლექსს:

ტფილისთან

სადღეგრძელო იყოს მისი,
ვინც ომებში იწოდა,
ვინც ირაკლის მარადისი
აღტაცება იცოდა!
მოდიოდა ერთზე ასი –
გზა გვშენოდა დიდების,
ჩვენ დავცალთ ყველამ თასი
მტერთან არ-დარიდების!
სადღეგრძელო იყოს მისი,
ვინც შიშმა ვერ დახარა.
ავდგეთ ფეხზე და ტფილისი
ვადღეგრძელოთ ჭაღარა.
ამგზნებელი ჟრუნტელი
ვის სისხლში არ ენთება,
ოდეს მისი დღევანდელი
გული გაახსენდება.
იყოს მისი მთა და ველი
ჩვენი ზრუნვის საგანი, რომ
დაინთოს ერთი ძველი,
ძველი გრიგალთაგანი.
მის კარებთან გვეჩვენება
ჩრდილი არეც-დარეცით,
რომ წყევლა და შერვენება
დახვდეს მეგობარეცით.
თითქოს კარი დარაზოდეს,
სურთ ტფილისის მიგნება.
არასოდეს, არასოდეს!
ის სხვისი არ იქნება.
აქ სიკვდილი და ხალისი
ვის სხვად არ ესვენება
– სადღეგრძელო იყოს
მისი და დიდებით
ხსენება!

ხელმოწერელი ტექსტი, ცხადია, გალაკტიონისაა – ესაა პირველი პუბლიკაცია, თავდაპირველი ვრცელი რედაქცია ლექსისა „სადღეგრძელო იყოს მისი“!

შედარება გვიჩვენებს, რომ 1921 წლის დღიურის ვერსია პირველნაბეჭდიდან მომდინარეობს, მის ტექსტს მისდევს, ოღონდ ამოღებულია მეხუთე და მეექვსე სტროფები, მონადიმე მებრძოლთ სამშობლოზე ზრუნვას და „ძველი გრიგალების“ დანთებას რომ ავალებს.

ამრიგად, „ტფილისთან“/„სადღეგრძელო იყოს მისი“ დაწერილია 1921 წლის თებერვლის ისტორიულ დღეებში, თბილისის მისადგომებთან გამართული ბრძოლის წინ, დაახლოებით 16-18 თებერვალს შორის და გადმოგვცემს პოეტისა და ქართული ჯარის ჰეროიკულ შემართებას. ამ შემართებამ განაპირობა, რომ 18 თებერვალს უთანასწორო ბრძოლაში მტრის გააფთრებული შემოტევები დროებით მოიგერიეს.

რატომ აქვს გალაკტიონის ტრაგიკული შინაარსის ლექსს მისადაგებული სანადიმო-საღვინო სიტუაცია და მსუბუქი რიტმულ-მელოდიური წყობა?

ისტორიამ ომი ქართველთა არსებობის თითქმის ყოველდღიურ, მუდმივად თანამდევ მოვლენად აქცია, სამშობლოსთვის თავგანწირვა კი უმაღლეს სიქველედ, ბედნიერებად და ღვინად მიიჩნეოდა. გალაკტიონის ლირიკულ ჩანაფიქრში იგრძნობა კავშირი გრიგოლ ორბელიანის პოემასთან „სადღევრძელო“ – თემატიკით, პათოსით, კომპოზიციით. გალაკტიონის ლექსშიც თამადა/ტოლუმბაში ბრძოლის ველზე წარმოთქვამს სადღევრძელოებს ომის მომლოდინე მონადიმეთა წინაშე, ოღონდ ლირიკულ ტექსტში ყოველივე ჟანრის სპეციფიკის შესაბამისად არის ტრანსფორმირებული.

სამშობლოსათვის საბედისწერო ჟამს გალაკტიონი თავის ხალხთან იყო, დამოუკიდებლობის დასაცავად აღანთებდა ქართველ რაინდებს. ასე გადარჩა „სახალხო გვარდიელის“ ფურცლებზე პოეზიად გარდაქმნილი ისტორიის ბედითი გაელვება და, მასთან ერთად, ჭეშმარიტი სახე იმ პოეტისა, რომელიც სულ მალე „დიადი ოქტომბრის“ მომდერლად გამოაცხადეს და აიძულეს, ათეულობით წლის მანძილზე ნებაყოფლობით და მადლიერებით ეტარებინა ეს სახელი.

* * *

ვფიქრობ, ახსნაც არ სჭირდება, საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ რატომ გაქრა ხსენებაც კი ლექსისა „ტფილისთან“, რატომ ჩაენაცვლა მას ახალი, მოკლე რედაქცია სათაურით – „სადღევრძელო იყოს მისი“. პოეტმა ტექსტიდან ამოიღო კონკრეტული სიტუაციის ამსახველი ოთხი სტროფი და ცალკეული რეალია, ლექსს აწმყოდან წარსულისკენ მისცა მიმართულება და გმირული ისტორიის რეტროსპექტული ჭვრეტის ილუზია შექმნა. 20-იან წლებში ესეც საკმაოდ სახიფათო იყო: ხომ შეიძლება, ვინმეს, ახალ ხელისუფლებასთან დამშობილებულს, თავდაპირველი ვერსია გახსენებოდა!

თემა „გალაკტიონი და საქართველოს დამოუკიდებლობა“ საგანგებო კვლევას მოითხოვს – პოეტის არქივის, განსაკუთრებით, მისი 20-იანი წლების ხელნაწერთა დაკვირვებულ, სკრუპულოზურ შესწავლას. გალაკტიონის ამ დროის არაერთი ავტოგრაფი ნამდვილი ლექსი-პალიმფსესტია, რომელთა ქვედა, ე. წ. უარყოფილი შრე – გადახაზული სტრიქონები ავტორის რეალურ ფიქრებსა და განწყობილებას ასახავს. მაგალითად, ნაბეჭდი ტექსტი ლექსისა „ურიცხვ დროშებით“ ცხრაას ჩვიდმეტის, რეგოლუციის მოვლენებს გადმოსცემს, ავტოგრაფის (№4324) გადამოღილ სტრიქონებში კი 1921 წლის თებერვლის აჩრდილი ილანდება:

მუსიკა, ცრემლი, საქართველო: ზრუნვის საგანი,
თითქო ყელაფერს კარი მძიმედ გადარაზოდეს,
ოჰ, არასოდეს არვინ მოვა იმათთაგანი,
არ გაიღიმებს საქართველოს მზე არასოდეს!

როგორ ეხმიანება ეს გადახაზული სტრიქონები ლექსიკურ-ფრაზეოლოგიურად („საქართველო: ზრუნვი საგანი“) და გამეორებული რითმით (გადარაზოდეს-არასოდეს) ჩვენ მიერ დავიწყებიდან გამოხმობილ ლექსს „ტფილისთან“.

გალაკტიონს მუდმივად თან სდევდა მტრის მომლოდინე ტფილისის ხატი, განცდა, რომელიც პოეტურ აპერცეფციაში მტკიცედ დაუკავშირდა ისტორიულ კონტექსტს და სარითმო წყვილს „დარაზოდეს-არასოდეს“. ეს რითმა გალაკტიონის არაერთ ლექსში მეორდება და დამოუკიდებლობისათვის ვერდავიწყებული ბრძოლის მარადიულ ექოდ გამოისმის.

არქივში ჩარჩა, პოეტის სიცოცხლეში არ დაბეჭდილა ლექსი „არასოდეს, მეგობარო“. ერის ტკივილთან დაკავშირებული მწარე მოგონებანი დავიწყებას არ ეძლევა, არ კვდება, მით უფრო, თუ ამაზე ხმის ამოდება გეკრძალება. ისინი, გულს დასობილი ეკალივით, პოეტს მუდამ თავს ახსენებენ იმ რითმასთან ერთად, გმირულ დღეთა ხსოვნას რომ ინახავს:

მოგონებას თითქო კარი დარაზოდეს,
არასოდეს, არასოდეს, არასოდეს.

. . .

გულს ძალუძს კი, რომ ეს მწარე არ ახსოვდეს?
არასოდეს, მეგობარო, არასოდეს!

არის საპირისპირო წუთებიც, როდესაც ცხოვრებისადმი ნდობადაკარგულ სულს წარსულის გადავიწყება სურს, თავის დაღწევა თავისუფლებააყრილ სამშობლოზე ფიქრისაგან. ლექსში „იქით ნუში, აქეთ ნუში“ (1921) ვკითხულობთ:

...დავუბრუნდეთ... უნდობარ სულს
თითო კარი დარაზოდეს,
შენ ნუ მკითხავ მაინც წარსულს,
არც მე ვკითხავ არასოდეს.

ამ ინტიმური შეფერილობის, თითქოსდა უღრუბლო ლირიკულ ლექსში წუხილის შეფარული მიზეზი მხოლოდ იმ კონტექსტში ამოიცნობა, რომელზეც ბედით წუთებში შობილი რითმა მიანიშნებს.

გამარჯვებული სოციალიზმის ხანაშია დაწერილი „სიმღერა სამშობლოზე“:

არ იქნება, რომ სამშობლო
გალაკტიონს არ ახსოვდეს,
არასოდეს, მეგობრებო,
არასოდეს, არასოდეს.

ვინა სთქვა, რომ საქართველოს
ბედის კარი დარაზოდეს,
მისი წინსვლა არ შესდგება,
არასოდეს, არასოდეს.

პოეტი აქ სოციალისტურ სამშობლოზე არ საუბრობს, როგორც ერთი შეხედვით შეიძლება მოგვეჩვენოს. ლექსი იმათ საპასუხოდ დაიწერა, ვინც გალაკტიონს ძველი იდეალების, თავისუფალი საქართველოს დავიწყებას აყვედრიდა. ტექსტის ბოლოს ისევ ჩნდება რითმა „დარაზოდეს– არასოდეს“, როგორც სწორ კონტექსტზე მიმანიშნებელი ერთადერთი სიგნალი. ამიტომაც, რომ იმათთვის, ვინც ამ სიგნალს აღიქვამს, ლექსში საბჭოთა საქართველოს პროგრესით კმაყოფილება კი არ იკითხება, იმ პოეტის ხმა ისმის, ვინც ტფილისის კარებთან იდგა, ვისაც ბედის უკუღმართობის მიუხედავად, გულის სიღრმეში მუდამ სწამდა, რომ კომუნისტური საპყრობილის დარაზული კარი აუცილებლად გაიღებოდა...

„სადღეგრძელო იყოს მისი“ „გადაკეთებული და თითქმის ამოუცნობლობამდე სახეშეცვლილი, გალაკტიონის ცნობიერებაში მაინც ინახავდა თავდაპირველი ჩანაფიქრის კვალს – დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის ხსოვნას. ალბათ, შემთხვევითი არ იყო, რომ როდესაც პოეტს 1959 წლის „რჩეულისათვის“ წასამძღვარებელი ლექსის შერჩევა და ავტოგრაფის შექმნა სთხოვეს, მან „სადღეგრძელო იყოს მისი“ გამოარჩია, თანაც ის ვარიანტი, რითაც იწყებოდა ლექსი „ტფილისთან“.